

C. A. ROSETTI — MILITANT DE SEAMĂ AL LUPTEI PENTRU UNITATE ȘI INDEPENDENȚĂ NAȚIONALĂ

ION GH. ȘENDRULESCU

Personalitate marcantă a vieții politice românești din secolul al XIX-lea, C. A. Rosetti, de la a cărui moarte s-au împlinit de curînd 100 de ani, a fost unul dintre cei mai de seamă luptători din țara noastră, pentru unitate și independență națională.

Încă înainte de 1848 el a acționat în această direcție, în calitate de membru fondator al Societății revoluționare secrete „Frăția” și al Asociației literare a României. Această asociație, înființată în 1845, a fost un adevărat centru revoluționar românesc, care, continuînd exemplul dat de revoluția din 1821, condusă de Tudor Vladimirescu și de mișcările revoluționare din 1838—1839 și 1840, a stimulat lupta dusă de poporul român de pe ambele versante ale Munților Carpați, pentru unitate și independență națională.

În ajunul revoluției române de la 1848—1849, cînd se afla la Paris, îndeplinind funcția de secretar al Societății studenților români, C. A. Rosetti a fost unul dintre cei mai activi luptători pentru unitate și independență națională.

Întorcîndu-se în țară de la Paris, C. A. Rosetti a activat ca membru în Comitetul revoluționar, constituit în luna mai 1848 și în comisia executivă a acestui comitet, militînd cu consecvență pentru traducerea în viață a programului revoluției, întocmit de democratul revoluționar Nicolae Bălcescu, program în care independența administrativă și legislativă a Țării Românești ocupa un loc de frunte și era unul dintre obiectivele fundamentale ale revoluției române care se pregătea, împreună cu acela al unității naționale.

După victoria insurecției revoluționare la București, C. A. Rosetti a editat împreună cu Winterhalder, la 12 iunie 1848, ziarul revoluționar „Pruncul român”, care a jucat un rol important în promovarea ideii de unitate și de independență națională. În coloanele acestui ziar, cititorii puteau urmări cu încredere, apelurile inflăcărate ale lui C. A. Rosetti, pentru unirea Moldovei cu Țara Românească, ca „părți ale aceluiași trunchi”, unire care în concepția lui, trebuia să premeurgă realizării unității depline a românilor.

În articolul intitulat *Către frații noștri din Moldova*, apărut în primul număr al acestui ziar, moldovenii erau chemați să se unească cu frații lor din Țara Românească, (căreia C. A. Rosetti îi spunea România n.n.) într-o singură nație. „Frați români din Moldova! Ceasul libertății a sunat pentru tot românul... Uniți-vă cu noi frați de dincolo de Milcov... Munteanul și moldoveanul sînt toți români, sînt frați, o singură nație; uniți-vă cu noi, ... înălțați stindardul libertății și dobîndiți-vă sfintele drepturi. Să ne dăm mina ca niște frați și să ne ajutăm

unii pe alții,... căci uniți vom fi tari, uniți vom sta împotriva oricărui vrășmaș al libertății noastre.“¹

C. A. Rosetti considera unirea Moldovei cu Țara Românească... „de neapărată trebuință...” fiindcă „...în unirea noastră stă fericirea noastră, viitorul nostru, neuniți nu putem nimic, uniți putem tot.“² Într-un nou articol intitulat *Către frații noștri din Moldova*, apărut în ziarul „Pruncul român” din 26 iunie 1848, C. A. Rosetti atrăgea atenția moldovenilor să nu uite „...că numai cînd vom fi un singur trup, precum sîntem și un singur suflet, vom fi liberi. Brațele noastre vă sînt deschise, deschideți-ne și pe ale voastre, veniți spre noi, precum venim spre voi, lepădați acele mici interese de provincialism, izerului nenorocirii noastre și veniți să formăm o singură nație, o singură Românie, care va fi atît de tînără, mare și puternică, încît toată Europa va recunoaște că i s-a dat din ceruri să fie puternicul rampion (obstacol n.n.) între barbarism și civilizație.“³

Ceva mai tîrziu, cînd revoluția era pe punctul de a se consolida în Țara Românească, a apărut un nou articol în ziarul „Pruncul român”, din 13 iulie 1848, intitulat *Unire cu Moldova*, în care se sublinia importanța acestei uniri: „...Pentru ca România să fie liberă cu desăvîrșire, ca să fie mare și puternică, trebuie neapărat să se unească cu Moldova. Muntenii și moldovenii nu fac decît o singură nație, amîndoi port același nume glorios de români, amîndoi vorbesc aceeași limbă, au aceeași religie, aceleași interese, au suferit aceleași nenorociri și simt aceeași trebuință de îmbunătățire a soartei lor.“⁴

După ce erau arătate temeiurile care stăteau la baza unirii Moldovei cu Țara Românească, se preciza în continuare, că „...Moldova nu poate fi fericită pînă nu va fi unită cu țara de dincolo de Milcov. De va voi să alcătuiască un stat în parte, va fi totdeauna fără putere, nu va putea rezista influenței vecinilor ei și va cădea pradă orîșicărui inamic ce se va scula împotriva ei. Aceasta ne așteaptă și pe noi muntenii de nu ne vom uni cu moldovenii...” căci „...România toată, această mare familie de frați, nu poate fi fericită, nu poate fi tare și puternică decît numai prin unire; prin unire numai vom alcătui un stat mare, un stat care nu are a se teme de nici o putere străină și care să fie considerat între celelalte staturi libere.“⁵

Din cele arătate în articolele publicate în ziarul „Pruncul român”, editat de C. A. Rosetti, rezultă că unirea era considerată, ca fiind de trebuință și pentru munteni și pentru moldoveni, iar cererea de unire era în deplină concordanță și cu prevederile Regulamentului Organic, referitoare la unirea Moldovei cu Țara Românească, pe temeiul comunității de limbă, de religie, de obiceiuri și aspirații comune ale populației din cele două țări.

Paralel cu acțiunile întreprinse în favoarea unirii Principatelor Române, C. A. Rosetti a acționat în timpul revoluției române de la 1848—1849 și în di-

¹ „Pruncul român”, I (1848), nr. 1, din 12 iunie 1848, p. 1—2; Reprodus după *Anul 1848 în Principatele Române*, vol. I, p. 547—548.

² *Ibidem*, din 24 iunie 1848; Reprodus după *Anul 1848 în Principatele Române*, vol. II, p. 69—70.

³ *Ibidem*, nr. 6, din 26 iunie 1848; Reprodus după *Anul 1848 în Principatele Române*, vol. II, p. 139—140.

⁴ „Pruncul român”, I (1848), nr. 13, din 13 iulie 1848, p. 49—50; Reprodus după *Anul 1848 în Principatele Române*, vol. II, p. 484—485.

⁵ *Ibidem*.

recția apărării libertății și suveranității naționale, declarându-se în acest sens partizan al înarmării poporului. Pentru el, ca și pentru alți revoluționari români ziua de 11 iunie 1848, ziua în care revoluția triumfase în București, avea importanță deosebită și era socotită „...ziua libertății, a egalității și a frăției...”⁶ El a fost împotriva intrării trupelor otomane în Țara Românească și-a protestat, considerînd că prin această se încălca independența administrativă și legislativă a țării, care fusese garantată de Poarta Otomană. Chemîndu-i pe români să protesteze împotriva intervenției armatei turcești, C. A. Rosetti le spunea răsplatit: „...Români! Protestați, strigați, aprindeți curagiul în inimile tuturor și, dacă guvernul șovăie, luați-l în brațe și mergeți înainte, înainte și tot mai înainte, pînă ce vom ajunge în lumina cea eternă, în libertatea cea desăvîrșită.”⁷

După înăbușirea revoluției române de la 1848—1849, de către forțele armate ale celor trei imperii vecine: otoman, țarist și habsburgic, C. A. Rosetti și alți conducători ai acestei revoluții au plecat în emigrație, în Franța, unde a militat în continuare, alături de democratul revoluționar Nicolae Bălcescu și de alți revoluționari români, pentru îndeplinirea celor două obiective fundamentale ale revoluției române: unitatea și independența națională. Într-o scrisoare adresată din Paris, la 20 aprilie 1849, lui Ion Ghica la Constantinopol, C. A. Rosetti nutrea speranța, că „...peste o lună, două îi vom goni pe toți din România și vom proclama Republica română independentă și socială.”⁸ El avea mare încredere în Ion Ghica și socotea, că dacă acesta ar fi fost în București, în timpul desfășurării revoluției de la 1848, „...atunci negreșit că eram să fim astăzi fondatorii României celei noi și ai libertății.”⁹

În emigrație la Paris, C. A. Rosetti a fost apropiat la început, de democratul revoluționar Nicolae Bălcescu și-au editat împreună, din însărcinarea Comitetului revoluționar român, în septembrie 1850, revista „România viitoare”, al cărei titlu simboliza ideea de unitate națională a statului român. Numele de România fusese folosit de mai multe ori de C. A. Rosetti în unele articole publicate în ziarul „Pruncul român”.

La 20 septembrie 1850, C. A. Rosetti a semnat alături de Nicolae Bălcescu și de alți revoluționari români, aflați în emigrație la Paris, *Manifestul către poporul român*, publicat în revista „România viitoare”, în care era înscrisă și ideea de unitate și independență națională. „Fraților! Români! Niciodată încrederea în viitorul României, una mare și nedespărțită, nu a ieșit din inima noastră. Niciodată dezunirea nu va fi păcatul la care vom cădea. Datoriile care le avem către patrie nu sînt încă împlinite, singele nostru este al vostru, virtutea noastră este a voastră, noi le cruțăm pentru voi, pentru mîntuirea țării, cînd ceasul sculării popoarelor și al biruinței va suna; și acest ceas nu este departe.”¹⁰

⁶ „Pruncul român”, I (1848), nr. 20, din 29 iulie 1848; Reprodus după *Anul 1848 în Principatele Române*, vol. III, p. 39—42.

⁷ Ion Ghica, „*Amintiri din pribegie după 1848*, comentate de Olimpiu Boitoș, vol. I, Editura „Scrisul românesc”, Craiova, (f.a.), p. 72—74.

⁸ *Ibidem*.

⁹ „Pruncul român”, I (1848), nr. 21, din 31 iulie 1848; Reprodus după *Anul 1848 în Principatele Române*, tom III, p. 51.

¹⁰ *Gîndirea social-politică despre Unire* (1859), Editura politică, București, 1966, p. 50.

C. A. Rosetti se afirmă ca partizan al ideii de independență națională și într-o scrisoare adresată lui Ion Heliade Rădulescu și Cristian Tell, la Paris, în 1850, în care le spunea :

„...Am voit reînvierea naționalității, redobîndind întreg, mare și neatins dreptul nostru de autonomie, tinzînd sublimei Porți o mină frățească și primind a-i plăti tributul de recunoștință pentru ajutorul ce va fi datoare să ni-l dea oricînd îl vom cere, iar de nu va voi, s-o silim să primească dreptele noastre cereri, ce sînt în interesul ei, ca și-ntr-al nostru ...“

„...Am voit să ne unim cu Moldavia, să fim un singur trup precum sîntem un singur suflet și să suflăm împrejur-ne, cu toată puterea unei națiuni june, spiritul revoluționar, deschizînd brațele la orice element național va învia prin suflarea noastră.

Am voit frăție și solidaritate cu toate națiunile.“¹¹

În 1851 grupul revoluționar român de la Paris, în frunte cu C. A. Rosetti, a editat revista „Republica română“, al cărei titlu simboliza de asemenea, ideea de unitate națională și de republică. Într-un articol publicat în coloanele acestei reviste, la 31 august 1852, C. A. Rosetti se adresa tineretului revoluționar, cerîndu-i „...să jertfească totul pentru România... Că nu vom ajunge la unire, la unitate și independență decît dacă astăzi fiecare român va lucra și se va pregăti necurmat pentru luptă.“¹² În alt articol, publicat ulterior în aceeași revistă, C. A. Rosetti, întrezărind o rază de lumină care pătrundea și lumina viitorul patriei sale, România, scria următoarele : „...precum norii acoperă soarele, dar nu-l pot opri pînă în sfîrșit, de a se arăta în toată natura, tot astfel despotismul care învăluiește acum țara mea, de sigur se va topi de focul iubirii și primăvara va veni, și România plină de viață și de frumusețe, liberă și unită cu toate surorile ei, precum surîde muma fiului, cînd îl vede întiași dată făcînd singur cei dintîi pași și venind să se arunce cu iubire pe sînul ei“¹³.

Întorcîndu-se în țară din emigrație, C. A. Rosetti a continuat să desfășoare o activitate și mai pronunțată pentru înfăptuirea unității și independenței naționale. La 9 august 1857 a editat la București ziarul „Românul“, care între anii 1857—1859 și 1877—1878 a avut un rol important în propagarea ideii de unitate și independență națională, în rîndurile cititorilor lui. În articolul intitulat sugestiv *Dreptul*, publicat de C. A. Rosetti la 31 august 1857, în ziarul „Românul“, se spunea între altele, că „...Românii cer astăzi Unirea, principe străin, cheazăuîrea autonomiei lor ș-un guvern constituțional și fac prea bine. Am dori să-i vedem cerînd încă, și cerînd unii de la alții, și tot cu aceeași sete, unul din principiile cele mai mari ale unei societăți și care este după noi „dreptul“. Articolul se încheia cu cuvintele : „Una din cerințele noastre mari este Unirea ; prin unire dar să mergem la Unire.“¹⁴

Revendicările formulate de C. A. Rosetti în acest articol aveau să fie dezbătute pe larg, în Adunările ad-hoc de la Iași și București în toamna anului 1857, iar hotărîrile luate de deputații moldoveni și munteni urmau să fie trimise

¹¹ C. A. Rosetti, *Scrisori din junețe și exil*, vol. II, București, 1985, p. 43.

¹² *Gîndirea social-politică despre Unire (1859)*, sub redacția lui Petre Constantinescu-Iași și Dan Berindei, Editura politică, București 1966, p. 62.

¹³ *Ibidem*, p. 131—132.

¹⁴ *Ibidem*.

Conferinței Marilor Puteri europene garante, ce urma a se ține în anul următor la Paris.

În timpul campaniei electorale pentru alegerea deputaților în Adunările ad-hoc, C. A. Rosetti a susținut cu fermitate ideea de unitate națională, arătând că: „A despărți pentru a împărți, este deviza inamicilor noștri; a uni, spre a putea fi, este credința noastră. A despărți pe cetățeni, spre a-i sili a se bănuși și a se urî unii pe alții este metoda lor; a ne uni și a ne înfrăți este religia noastră. Români, alegători, alegeți!”¹⁵

Ales deputat în Adunarea ad-hoc de la București, la începutul lui octombrie 1857. C. A. Rosetti a adus o contribuție importantă la adoptarea programului unionist de către deputații din Țara Românească.

Prin Convenția de la Paris, din 7/19 august 1858, Marile Puteri europene garante, deși au recunoscut principiul Unirii, totuși două dintre principalele revendicări formulate de deputații moldoveni și munteni în Adunările ad-hoc: Unirea Moldovei cu Țara Românească într-un singur stat cu numele de România și Principe străin dintr-o familie domnitoare europeană, ai cărui urmași să fie crescuți în limba și religia țării, n-au fost acceptate de către reprezentanții Marilor Puteri garante. Stipulațiile electorale impuse prin această convenție pentru alegerea deputaților din Adunările electivă de la Iași și București, care erau chemate să aleagă domnitorul pentru Moldova și Țara Românească, având un caracter conservator împiedecau pătrunderea elementelor progresiste în aceste adunări. Aceste considerente l-au determinat pe C. A. Rosetti să critice Convenția de la Paris, din 1858, într-un articol intitulat sugestiv *Pumnul de fier*, publicat în ziarul „Românul”.

Activitatea desfășurată de C. A. Rosetti, ca redactor al ziarului „Românul” pentru unirea Moldovei cu Țara Românească a fost atât de puternică, de vie și de pasionantă, încît Mihail Kogălniceanu, referindu-se la ea, scria că: „Adevăratul om politic al generațiunii noastre a fost C. A. Rosetti: el, îndată ce s-a întors din exil, s-a îngrijit de mijloacele prin care să se facă propaganda ideilor reformatoare; el a înființat „Românul” și l-a făcut citit de toți.”¹⁶

Am putea spune, fără să exagerăm, că C. A. Rosetti a jucat în cadrul luptei pentru unirea Moldovei cu Țara Românească, același rol pe care l-a avut în Moldova Mihail Kogălniceanu. Acești oameni politici s-au situat în fruntea personalităților cele mai reprezentative, care au militat cu fermitate și consecvență pentru înfăptuirea idealului de unitate și de independență națională a poporului român.

În cadrul Adunării electivă a Țării Românești C. A. Rosetti a votat, alături de ceilalți deputați munteni, pentru alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al acestei țări. Înainte de această alegere, el primise împreună cu alți deputați unioniști din București, deputația Moldovei, în frunte cu Costache Negri, care fusese trimisă de domnitorul Moldovei, Alexandru Ioan Cuza, la Constantinopol, ca să anunțe sultanului, alegerea lui ca domn și să obțină investitura.

¹⁵ *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, vol. V, p. 584—585.

¹⁶ Radu Pantazi, *C. A. Rosetti, Gînditorul, omul*, Editura politică, București, 1969, p. 28.

Activitatea desfășurată de C. A. Rosetti pe linia promovării ideii de unitate națională nu s-a încheiat odată cu înfăptuirea Unirii Moldovei cu Țara Românească, sub un singur domnitor. El s-a numărat printre cei care au contribuit în foarte mare măsură la organizarea și consolidarea tinărului stat național român modern.

„Prin profesia noastră de credință — arăta C. A. Rosetti, în articolul *Trecut și Viitor*, publicat la 8 ianuarie 1859, în ziarul „Românul”, am făcut de când sintem în lume, o facem în toate zilele și o facem și astăzi căci voi ca nimenea să nu voteze pentru un om, pînă nu va ști din nou care este a lui credință. Noi am susținut, și susținem și vom susține :

1. Apărarea energică a naționalității noastre.
2. Menținerea și dezvoltarea Convenției în sensul autonomiei, al unirii, al dreptului electoral și al progresului. Subordonarea puterii executive Adunării electivă.
3. Libertatea adevărată a tiparului și instalarea juraților în pricini de presă, ca și în pricini criminale.
4. Inviolabilitatea dreptului de adunări și asocieri publice.
5. Educație comună, gratuită, îndatoritoare și întreagă după aptitudine și capacitate. Largă întindere a instrucției primare. Toate funcțiile, și mai cu seamă a profesorilor bine plătite și relate în demnitatea lor. Independența funcționarilor afară din funcțiile lor.
6. Reforme largi administrative, judiciare — Justiția gratuită în adevăr.
7. Reorganizarea deplină a armeei și a modului recrutării.
8. Centralizarea și exploatarea în folosul societății întregi a ocnelor, a peștilor și a tuturor celorlalte asemenea întreprinderi ce ne lipsesc și care trebuie făcute îndată, între care însemn Banca și încă și Banca foncieră.
9. Larga dezvoltare de agricultură și industrie. Regularea și moralizarea comerțului încurajat în zborul său leal și în dezvoltarea sa cea folositoare, dar curățit de toate amăgirile și de toate piedicile ce-l dezonoră și-l sugrumă.
10. Organizarea și dezvoltarea artelor și meșteșugurilor aplicate cu trebuințele țării și ale societății celei noi.“

Din cele arătate în acest articol se vede clar, că C. A. Rosetti milita cu consecvență pentru consolidarea statului național român modern și în acest sens el cerea : dezvoltarea autonomiei interne, reorganizarea armatei, înființarea unor instituții de credit și alte reforme cu conținut burghezo-democratic. Consolidarea unirii și a statului național român modern constituia o premiză importantă în vederea obținerii independenței naționale a acestui stat.

În primăvara anului 1859, cînd se pregătea războiul franco-sardo-austriac și conjunctura externă devenea favorabilă realizării eliberării teritoriilor românești, aflate sub dominația Imperiului habsburgic și unirii acestor teritorii cu România, C. A. Rosetti a mijlocit o înțelegere secretă cu fruntași politici italieni și români, în cadrul căreia s-a stabilit că „...declanșarea războiului contra Imperiului habsburgic să reprezinte semnalul acțiunii românești peste Carpați...”¹⁷, în vederea eliberării teritoriilor românești, aflate sub dominația acestui imperiu și unirea lor cu patria mamă. În anul următor, cînd bătăliile suferiseră foarte mult din cauza secetei care bîntuise în Banat, C. A. Rosetti a propus în Adunarea

¹⁷ *Unitatea națională a românilor în epoca modernă (1821—1918)*, Editura Academiei, București, 1985, p. 122.

electivă de la București, să li se acorde un ajutor de 3 000 de galbeni, precizînd, că acest „...mic ajutor vine de la frații lor de dincolo de Carpați.“¹⁸ Propunerea lui a fost acceptată cu unanimitate de voturi, din partea deputaților Adunării electivă și aceasta constituia un act de solidaritate națională, care demonstra afirmarea conștiinței naționale, prin apărarea intereselor românilor din orice zonă geografică.

Ziarul „Românul“, condus de C. A. Rosetti, a sprijinit lupta dusă de românii din Transilvania pentru apărarea naționalității lor. Într-un articol, apărut la 1 ianuarie 1861, în acest ziar, se spunea: „Frații noștri din Transilvania, ușurîndu-li-se jugul ce-i apăsa mai înainte, au început a da frumoase probe de apărarea naționalității limbii și drepturilor sale politice... Ei se interesează foarte mult de noi, îmbrățișează cu o căldură extraordinară pericolul nostru; se cuvine dar ca și noi să ne interesăm de ei“.¹⁹

Militînd cu consecvență pentru promovarea ideii de unitate națională, C. A. Rosetti s-a numărat printre inițiatorii de frunte ai înființării Societății literare, la 1 aprilie 1866, care în anul următor a devenit Societatea Academică Română, iar în 1879 s-a transformat în Academia Română, cuprinzînd în rîndurile ei membri din toate provinciile locuite de români. În memoriul adresat Locotenentei domnești, în legătură cu înființarea Societății literare, C. A. Rosetti sublinia, că această Societate „...interesează nu numai pe românii din Principatele Unite...“, ei și „...pe cei din provinciile dependente de puterile străine“.²⁰

Militînd în continuare pentru promovarea ideii de unitate națională și consolidarea României moderne, C. A. Rosetti a fost în același timp și unul dintre cei mai activi susținători ai dobîndirii independenței naționale. În 1868 a votat, ca deputat legea pentru organizarea armatei, fiind convins că o armată bine organizată era absolut necesară în vederea obținerii independenței de stat a României. La 1 aprilie 1877, cînd s-a discutat în cadrul Consiliului de coroană, proiectul convenției dintre Rusia și România, care fusese încheiat în secret, în urma înțelegerii româno-ruse de la Livadia, din Crîmeea, din toamna anului 1876, C. A. Rosetti a fost alături de Mihail Kogălniceanu, declarîndu-se pentru semnarea acestei convenții și pentru o eventuală colaborare militară cu Rusia, în cazul unui război ruso-turc, văzînd într-o asemenea colaborare, o posibilitate de dobîndire a independenței de stat a țării noastre.

Ca președinte al Adunării deputaților, care la 9 mai 1877 a proclamat independența de stat a României, C. A. Rosetti a jucat un rol important, apreciat de marele nostru istoric Nicolae Iorga, ca fiind decisiv în acea zi memorabilă. „Independența o propusese el, scria N. Iorga, referindu-se la contribuția lui C. A. Rosetti. Pentru a o impune, președintele Camerei își cheltui toată apriga sa elocință, fără avînt, fără căldură, dar de o misterioasă putere de convingere...“²¹ Alături de ceilalți 78 de deputați, el a votat Moțiunea adoptată de Adunarea deputaților, în ziua de 9 mai 1877, prin care era proclamată independența absolută a României. În aceeași ședință, Adunarea deputaților, în frunte

¹⁸ *Ibidem*, p. 125.

¹⁹ *Ibidem*, p. 126.

²⁰ *Ibidem*, p. 135.

²¹ Nicolae Iorga, *Războiul pentru independența României. Acțiuni diplomatice și stări de spirit*, București, 1927, p. 188.

cu președintele ei, C. A. Rosetti, a votat propunerea semnată de deputații : Nicolae Dimancea, Emil Costinescu, N. Fleva, Tănase Călinescu, M. Ghelmegeanu, N. Lupașcu, Gh. Rădulescu, Pană Buescu, V. Maniu, D. Ghenescu și G. Radovici, „...prin care suma de 914.000 lei ce figura la cheltuieli în buget, ca dare către Poartă, se șterge de la acel capitol și se afectează la cheltuielile pentru întreținerea armatei.“²²

Independența de stat a României, proclamată la 9 mai 1877, avea să fie cucerită însă, prin participarea armatei române, alături de armata rusă, la războiul contra Imperiului otoman, așa cum o dorise C. A. Rosetti.

Curînd după ce această independență fusese proclamată, lui C. A. Rosetti i s-a încredințat și funcția de primar al Bucureștilor și în această calitate, la 24 mai 1877, l-a primit pe țarul Alexandru al II-lea, al Rusiei, în gara Tîrgoviște (Gara de Nord, n.n.) cu un discurs de salut, în care arăta printre altele, că : „...orașul București e fericit a saluta în Augusta persoană a Majestății Voastre pe oaspetele cel mai ilustru ce a onorat vreodată țara noastră.“²³

La 20 august 1877, C. A. Rosetti, în calitate de președinte al Adunării deputaților, a asistat alături de domnitorul Carol I, de primul ministru Ion C. Brătianu, de ministrul Afacerilor externe Mihail Kogălniceanu, de ministrul de Război generalul Alexandru Cernat și de alte persoane oficiale, la trecerea armatei române peste Dunăre, pe la Siliștoara, lângă Corabia, pentru a lupta împotriva turcilor, în vederea cuceririi independenței de stat a României.

În cele cinci luni cît a durat războiul contra Turciei, ziarul „Românul“, al cărui redactor era C. A. Rosetti, a informat în permanență pe cititorii săi asupra succeselor dobîndite de armata română în acest război, relevînd actele de vitejie săvîrșite de ostașii români pe cîmpul de luptă. Marile bătălii care s-au soldat cu ocuparea Griviței, la 30 august 1877, a Rahovei, la 9 noiembrie 1877, a Oponezului, la 28 noiembrie 1877 și îndeosebi căderea Plevnei, la 28 noiembrie 1877, au fost prezentate pe larg în coloanele acestui ziar, fiind apreciate ca mari evenimente ale istoriei naționale.

Cînd s-a aflat la București de căderea Plevnei și de capitularea lui Osman pașa, populația Capitalei s-a îndreptat spre casa lui C. A. Rosetti, spre a-l ovaționa, pentru contribuția adusă în vederea dobîndirii independenței de stat a României. Folosindu-se de acest prilej, C. A. Rosetti a rostit din balcon casei sale un discurs, în care după ce a mulțumit călduros celor care l-au ovaționat, a spus : „Domnilor, am cucerit Plevna externă, e adevărat, acum însă ne mai rămîne să cucerim Plevna internă.“²⁴

Independența de stat a României proclamată la 9 mai 1877 și cucerită prin lupta dusă de armata română, alături de armata rusă și de voluntarii bulgari, sirbi și muntenegreni, împotriva celui mai retrograd stat din Europa, Imperiul otoman, a fost recunoscută de către Rusia și Turcia prin Tratatul de pace de la San Ștefano, din 19 februarie 1878 și de către celelalte Mari Puteri garante la Congresul de la Berlin, ținut între 1 iunie — 1 iulie 1878, în cadrul căruia i s-a atribuit României Dobrogea, dar a fost obligată să cedeze Rusiei cele trei județe

²² George D. Nicolescu, *Parlamentul Român, 1866—1901*, București, 1903, p. 299.

²³ C. Bacalbașa, *Bucureștii de altădată, 1871—1884*, vol. I, București, p. 196.

²⁴ C. Bacalbașa, *Op. cit.*, p. 213.

din sudul Basarabiei: Cahul, Bolgrad și Ismail și să modifice articolul 7 din constituție, referitor la exercitarea drepturilor politice fără restricții religioase.

Austro Ungaria, Rusia și Turcia au recunoscut independența de stat a României îndată după Congresul de la Berlin, însă Anglia, Franța, Germania și Italia au târăgănat această recunoaștere aproape 2 ani.

C. A. Rosetti, care avea legături cu diverși oameni politici din Italia, ca: Francesco Crispi, fost președinte al Camerei deputaților. Augustin Depretis, ministrul Afacerilor externe și Benedeto Cariolli, șeful guvernului italian, a fost trimis la Roma, ca să stăruie pentru recunoașterea independenței de stat a României de către guvernul Italiei, dar la început n-a avut succes.

La sfârșitul anului 1878 și începutul anului 1879 au apărut în ziarele: „Reforma” și „Il Dritto”, editate de Francesco Crispi și Benedeto Cariolli, mai multe note și articole favorabile României, în care se cerea stabilirea de relații oficiale și directe între Italia și țara noastră.

La începutul lunii februarie 1879 C. A. Rosetti a fost trimis din nou la Roma, în vederea obținerii recunoașterii independenței României, de către Italia și în acest scop a cerut să fie primit în audiență de regele Umberto I, dar acesta a refuzat să-l primească. Mîhnit și indignat de acest refuz, C. A. Rosetti a adresat regelui Italiei o lungă scrisoare, în care a făcut o succintă istorie a legăturilor româno-italiene și a luptei pentru libertate și progres dusă de popoarele române și italiene, subliniind că: „...românii s-au simțit foarte surprinși de lovitura dată de Italia prin întîrzierea recunoașterii independenței țării lor.”²⁵

În această scrisoare, C. A. Rosetti susținea, că pentru români, Umberto I nu este numai regele italienilor ci și împărat al latinilor. Rosetti era însă indignat de răspunsul dat de șeful guvernului italian, în care arăta, că „Roma te va recunoaște (numai) cînd toate celelealte puteri te vor fi recunoscut.”²⁶ C. A. Rosetti îl informa pe regele Umberto, că primul ministru al Italiei, „...care ne-a arătat și ne arată cea mai frățească simpatie”, atunci cînd este vorba de recunoașterea independenței României, „...se pune de partea celor trei puteri care nu ne-au recunoscut în loc de a se pune în partea celor trei care ne-au recunoscut.”²⁷

În urma acestei scrisori, regele Umberto I l-a primit pe C. A. Rosetti în audiență la Roma, reținîndu-l și la dejun, dar atitudinea Italiei în ce privește recunoașterea independenței de stat a României, a continuat să rămînă neschimbată pînă la 5 decembrie 1879, cînd în urma unor noi demersuri ale ministrului de externe, Vasile Boerescu și ale agentului diplomatic al țării noastre la Roma, Italia a recunoscut independența de stat a României, iar la 6 decembrie 1879, contele Torinelli a sosit la București, în calitate de ministru plenipotențiar al Italiei.²⁸

Ca președinte al Adunării deputaților, C. A. Rosetti a stăruit pentru îndeplinirea condițiilor cu privire la aplicarea articolului 44 al Tratatului de la Berlin și răscumpărarea de către statul român a căilor ferate construite de către consorțiul condus de dr. Strousberg și de Societatea acționarilor drumurilor de

²⁵ V. Netea, C. A. Rosetti, Editura științifică, București, 1970, p. 327.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, p. 328.

²⁸ *Reprezentanțele diplomatice ale României, vol. I, (1859—1917)*, Editura politică, București, 1967, p. 254.

fier din România. În urma încheierii convenției de răscumpărare, de către statul român a acestor căi ferate, Germania, Anglia și Franța au recunoscut la 8 februarie 1880 independența de stat a României.

Din cele arătate în comunicarea de față rezultă că C. A. Rosetti se numără printre cei mai de seamă oameni politici din țara noastră, care a militat cu consecvență pentru promovarea ideii de unitate și independență națională, timp de mai multe decenii și consolidarea României moderne, considerind că această consolidare contribuia la întărirea autonomiei interne și constituia în același timp, una din premisele importante în vederea obținerii independenței.

Pe bună dreptate, marele nostru istoric Nicolae Iorga îl considera pe C. A. Rosetti „Revoluționar în tinereță, republican pînă la moarte, admițind monarhia ca o treaptă, străin de orice vanitate și dușman oricărui rang, sărac și de o superioară onestitate, el pontifica în templul libertății. Al libertății oamenilor, al libertății națiunilor. Orice dependență era o ofensă dreptului de a trăi liber al orișicui”.²⁹

²⁹ N. Iorga, *Op. cit.*, p. 188.